

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА

ХАНЬ ЮЙЦЕНЬ

УДК 378.015.3:159.923.2]:[37.011.3-051:78](043.3)

**ФОРМУВАННЯ УМІНЬ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ САМООРГАНІЗАЦІЇ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ
ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

Спеціальність 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

СУМИ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник

кандидат педагогічних наук, доцент
Баладинська Ірина Владиславівна,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка,
доцент кафедри мистецьких дисциплін і методик
навчання.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
Гузій Наталія Василівна,
Національний педагогічний університет імені
М. П. Драгоманова,
професор кафедри педагогічної творчості;

кандидат педагогічних наук, доцент
Мережко Юлія Валеріївна,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
завідувач кафедри академічного та естрадного
вокалу Інституту мистецтв.

Захист відбудеться «24» жовтня 2019 року о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.053.01 у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка за адресою: 40002, м. Суми, вул. Роменська, 87, ауд. 214.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (40002, м. Суми, вул. Роменська, 87).

Автореферат розіслано «19» вересня 2019 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. Г. Козлова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Освіта є однією з головних цінностей сучасного суспільства й основним особистим капіталом, який обумовлює успішність індивіда й затребуваність його у сфері професійної діяльності, що відображено в Законах України: «Про загальну середню освіту (1999), «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), Концепція «Нова українська школа» (2016). За таких умов модернізація сучасної вищої мистецької освіти також визначає нові орієнтири її розвитку. Нагальними виступають вимоги універсалізації процесу фахової підготовки студентів, орієнтованих на виконання максимально широкого спектру видів діяльності, зокрема виконавської, теоретико-методичної, наукової, практичної. Відповідно, фахова підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва має організовуватися на принципах пріоритетності розвитку суб'єктності студентів, створення умов для їхнього творчого самовираження й самоорганізації, зокрема художньо-творчої. Отже, правомірною є постановка питання саме про формування вмінь художньо-творчої самоорганізації як важливої складової фахової підготовки вчителів музичного мистецтва.

Зазначене підсилює увагу до проблеми формування вмінь самоорганізації особистості. Достатньо широко представлено роботи, які спрямовано на вирішення проблеми самоорганізації в навчальній діяльності студентів закладів вищої освіти (С. Котова, О. Ішков, Н. Дмитриєнко, М. Курнєв, Л. Фалєєва та ін.); у підготовці студентів педагогічних спеціальностей (С. Кулікова, Т. Новаченко, В. Філоненко, Н. Дуднік та ін.); у неперервній та післядипломній педагогічній освіті (В. Виненко, В. Арешонков, Н. Попова та ін.).

Фундаментальні теоретичні основи підготовки вчителів-музикантів у сучасному освітньому просторі закладів освіти мистецького спрямування подано в працях Е. Абдулліна, Л. Безбородової, Го Шучен, Н. Гуральник, Т. Завадської, Л. Куненко, Лан Юйсію, Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалки, А. Растригіної, О. Ребрової, О. Щолокової, О. Ростовського, Т. Стратан-Артишкової, В. Черкасова, Чи Сяочжен, Хуан Пень, В. Шульгіної та ін. Значний інтерес у контексті даного дослідження викликають наукові розвідки О. Апраксіної, С. Горбенка, В. Дряпіки, Джон Сяодин, Л. Зайцевої, Л. Коваль, О. Мелік-Пашаєва, Т. Рейзенкінд, О. Рудницької, О. Хижної, Л. Хлебникової та ін.

Особливості фахової підготовки вчителів-музикантів висвітлено в доробках Т. Бодрової, Б. Бриліна, Л. Василенко, О. Єременко, К. Завалко, А. Козирь, Л. Кожевнікова, Е. Кучменко, В. Лабунця, Лін Хуа, О. Михайличенка, Г. Ніколаї, В. Орлова, Л. Паньків, Г. Побережної, О. Ребрової, Н. Сегеди, О. Устименко-Косоріч, В. Федоришина, Фан Кунь, Хе Чжанхао, Юй Ліна, Ши Лін та ін. Питання забезпечення самостійності студентів у процесі вокально-виконавської та вокально-методичної підготовки представлено в наукових розвідках Л. Василенко, Н. Кьон, Ю. Мережко, Є. Проворової, Л. Тоцької та ін.

У сучасних музично-педагогічних дослідженнях китайських авторів (Ван Чень, Ван Чжун, Ван Юе, Вей Лімін, Вей Сімін, Ін Хань, Лі Данься, Лі Чжаофен, Лін Хай, Лу Лу, Лю Веньцун, Мінь Шаовей, Пан На, Сі Даофен, У Іфан, Хуа Вей, Хуан Яцян, Ху Маньлі, Чжан Няньхуа, Чжан Цзе, Чжан Цзінцзін, Чжан Яньфен, Чжу Цзюньцяо, Цзін Хань, Ці Сянбо, Юань Янь, Юй Фей та ін.) знайдено дотичні до піднятої проблеми положення щодо структури фахової діяльності майбутніх учителів музики, шляхів розширення можливостей пізнавальної, креативної, рефлексивної діяльності студентів із метою формування в них здатності до самоуправління власним особистісним і професійним розвитком, досягнення ними високого рівня самоорганізації тощо.

Разом із тим проблема формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва залишається маловивченою. Отже, існують необхідні передумови для створення теоретичного й методичного підґрунтя для розв'язання певних *суперечностей*, а саме, між:

- науково обґрунтованою дефініцією самоорганізації в науковому дискурсі, орієнтацією мистецько-освітнього процесу на феномен художньо-творчої самоорганізації та недостатністю його теоретичного обґрунтування в контексті фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва;

- нагальною потребою в підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва, здатних до художньо-творчої самоорганізації відповідно до пріоритетів мистецької освіти, та відсутністю обґрунтованих методичних основ формування вмінь художньо-творчої самоорганізації в процесі фахової підготовки;

- необхідністю формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки та відсутністю визначених критеріїв їх оцінювання.

Актуальність проблеми, її недостатня розробка в теорії та практиці навчання студентів, наявність визначених суперечностей зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: **«Формування умінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження входить до плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова «Зміст, форми, методи і засоби підготовки майбутнього вчителя музики». Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 11 від 23 лютого 2016 р.).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробці й експериментальній перевірці методичних основ формування умінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки.

Відповідно до мети сформульовано такі **завдання**:

1. Виявити сутність феномену самоорганізації та художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва у філософському та психолого-педагогічному контекстах.

2. Розкрити зміст і структуру вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва.

3. Теоретично обґрунтувати та розробити методичне забезпечення формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки.

4. Окреслити критерії, показники та встановити рівні сформованості вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки.

5. Експериментально перевірити ефективність методичного забезпечення формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки.

Об'єкт дослідження – процес фахової підготовки вчителів музичного мистецтва в закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – методичні основи формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки.

Методологічною основою дослідження є: синергетика як міждисциплінарний напрям наукових досліджень, яка вивчає закономірності та принципи, що лежать в основі процесів самоорганізації в системах різної природи; концептуальні ідеї та положення сучасної філософії освіти щодо самоорганізації як основи нового стилю мислення фахівця; соціокультурний, суб'єктний, технологічний підходи як підґрунтя для упорядкування методичного забезпечення формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки.

Теоретичну основу дослідження становлять: становлять принципи теорії самоорганізації, їх застосування в педагогічній діяльності (В. Буданов, В. Данилов, Н. Вишнякова, О. Князева, С. Кульневич, С. Курдюмов, В. Лутай, І. Пригожин, А. Свідзинський, Г. Хакен та ін.); філософські положення про зв'язок теорії та практики в процесі діяльності (М. Дученко, В. Іванов, А. Канарський, О. Яценко та ін.); психолого-педагогічні засади організації освітнього процесу у вищій школі (А. Алексюк, О. Антонова, Н. Бібік, Я. Болюбаш, В. Бондар, С. Гончаренко, О. Дубасенюк, О. Коваленко, О. Козлова, В. Кремень, В. Луговий, О. Пехота, А. Сбруева, С. Сисоева, М. Фіцула та ін.); концепції сутності особистості, її становлення й розвитку, дослідження особистості студента як активного суб'єкта життєдіяльності (К. Абульханова-Славська, Б. Ананьєв, Г. Балл, І. Бех, Л. Божович, Л. Виготський, В. Рибалка, Г. Щедровицький, В. Ясвін та ін.); діяльнісно-системний підхід до творчого розвитку суб'єкта (Г. Костюк, В. Давидов, О. Леонтьєв, А. Маслоу, С. Рубінштейн та ін.); психолого-педагогічні засади формування творчої особистості майбутнього вчителя (В. Бутенко, О. Мелік-Пашаєв, Н. Миропольська, О. Олексюк, В. Орлов, О. Отич,

Г. Побережна, С. Соломаха, О. Хижна, О. Шевнюк, В. Шульгіна, Б. Юсов та ін.); теоретико-практичні аспекти цілісної фахової підготовки вчителя музичного мистецтва (Н. Гузій, О. Єременко, К. Завалко, А. Козир, Л. Масол, Г. Падалка, О. Реброва, О. Ростовський, О. Рудницька, Н. Сегеда, О. Устименко-Косоріч, О. Щолокова та ін.).

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань у дослідженні використано комплекс взаємоузгоджених методів, зокрема *теоретичних*: системний аналіз – для виявлення сутності феномену самоорганізації та художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва у філософському та психолого-педагогічному контекстах; систематизація, порівняння й узагальнення отриманої інформації; класифікації – для конкретизації та розкриття змісту та структури вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва, визначення критеріїв і показників рівнів сформованості досліджуваного феномену; моделювання – для розробки й обґрунтування методичних основ формування умінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва; *емпіричних* – педагогічне спостереження, бесіди, анкетування, опитування, самооцінювання, творчі завдання, які забезпечили діагностування рівнів сформованості вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва; резонансні методи, які уможливили формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва; *методів математичної статистики* – статистичні та графічні методи обробки експериментальних даних із метою експериментальної перевірки ефективності запропонованого методичного забезпечення, достовірності результатів проведеної дослідно-експериментальної роботи, фіксації результатів вимірювань ефективності розробленої методики.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що *вперше* здійснено цілісний аналіз проблеми формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки, а саме: виявлено сутність феномену самоорганізації та художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва у філософському та психолого-педагогічному контекстах; розкрито зміст і структуру вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва: обґрунтовано педагогічні підходи (соціокультурний, суб'єктний, технологічний), принципи (інтерактивності та суб'єктності, цілісності та відкритості, структурності, наступності); теоретично обґрунтовано й розроблено методичне забезпечення формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки: педагогічні умови (створення рефлексивного освітнього середовища, що моделює художньо-творчий контекст майбутньої художньо-творчої діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва; суб'єкт-суб'єктні відносини викладача та студента в цільовому середовищі, що сприяють створенню умов для художньо-творчої самоорганізації майбутнього вчителя музичного мистецтва; наповнення змісту фахової підготовки особистісним смислом, що забезпечує можливість набуття студентами досвіду художньо-творчої самоорганізації в процесі навчання;

забезпечення інформативного характеру контролю художньо-творчої самоорганізації майбутнього вчителя музичного мистецтва, який підтримує його автономність і сприяє розвитку його суб'єктності; етапи (мотиваційний, когнітивний, фахового самопроєктування) та форми (лекція, семінар, тренінг, коучінг, воркшоп, майстер-клас) формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки; окреслено систему критеріїв і показників сформованості вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва: спонукально-вольовий (показники: позитивне ставлення до опанування вміннями художньо-творчої самоорганізації; мотивація досягнення успіху в художньо-творчій і художньо-педагогічній діяльності); аналітично-діяльнісний (результативний) (показники: планування художньо-творчої самоорганізації; моделювання художньо-творчої діяльності; програмування художньо-творчої діяльності; оцінювання результатів художньо-творчої діяльності); когнітивний (показники: художньо-естетична компетентність; широта знань у галузі музичного виконавства; осмислення музичних творів, які виконуються та прослуховуються; ступінь виявлення якостей творчого, художньо-образного, музичного мислення); суб'єктно-операційний (показники: гнучкість особистісної регуляторики; самостійність художньо-творчої діяльності); експериментально перевірено ефективність методичного забезпечення формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки.

Удосконалено наукові уявлення про сутність поняття «уміння художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва»; зміст і структуру вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва у єдності мотиваційно-цільового, рефлексивного та особистісного компонентів.

Подальшого розвитку набули методи формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в можливості застосування розроблених методичних основ формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в освітньому процесі закладів вищої мистецької освіти в Китаї. Теоретичні положення дослідження та зібраний фактичний матеріал будуть корисними в процесі науково-дослідницької роботи магістрантів спеціальності 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво), окремі позиції та результати можуть бути впроваджені в розробку спецкурсів і самостійну роботу студентів. Програма елективного курсу «Самоорганізація у фаховому становленні особистості майбутніх учителів музичного мистецтва» може модифікуватись і використовуватись у багаторівневій підготовці студентів закладів освіти мистецького спрямування як України, так і Китаю, для збагачення методичної складової та оновлення змісту курсів «Основний музичний інструмент», «Постановка голосу», «Хорове диригування» та ін.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10/2411 від 29.12.2017 р.), Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка № 648 від 29.12.2017 р.), Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (довідка № 71 від 31.01. 2018 р.).

Апробація отриманих результатів дослідження. Основні положення та висновки дослідження обговорювались і були оприлюднені у формі виступів і доповідей на наукових конференціях різних рівнів: *міжнародних*: «Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи» (Умань, 2016), «Мистецький освітній простір у контексті формування сучасної парадигми освіти» (Кіровоград, 2016), «VIII-е Боранбаевские чтения: Модернизация исторического сознания как ведущий вектор художественного образования в глобальном мире» (Астана, 2019), «Регіональні культурні, мистецькі та освітні практики» (Переяслав-Хмельницький, 2019), «Європейський університет: імідж, мобільність та соціальні перспективи» (Суми, 2019), «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний європейський та національний виміри змін» (Суми, 2019), Педагогіка мистецтва і мистецтво педагогічної дії» (Київ, 2017, 2018), «Мистецька освіта України: проблеми теорії і практики» (Ніжин, 2018); *всеукраїнських*: «Освітньо-мистецькі горизонти України: теорія і практика» (Ніжин, 2016), «Теоретичні та методичні засади розвитку мистецької освіти в контексті європейської інтеграції» (Житомир, 2016), «Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя» (VI школа методичного досвіду) (Вінниця, 2016), «Професійна освіта в умовах інтеграційних процесів: теорія і практика» (Житомир, 2017), «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку» (Переяслав-Хмельницький, 2017), «Мистецтво та освіта: новації і перспективи» (Чернігів, 2019). Отримані наукові результати обговорювались на щорічних звітних наукових конференціях аспірантів і науковців кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Публікації. Основні теоретичні положення та отримані результати дослідження висвітлено у 8 публікаціях автора, з них 4 статті в наукових фахових виданнях України, 1 – у науковому зарубіжному виданні, 3 праці апробаційного характеру.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (259 найменувань, з них 15 – іноземними мовами) та додатків. Загальний обсяг роботи становить 256 сторінок, з них основного тексту – 180 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми, з'ясовано ступінь її наукового розроблення, зв'язок із науковими планами; визначено мету, завдання, об'єкт і предмет, описано методи, розкрито методологічну й

теоретичну основи дослідження, наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, апробацію, подано структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі **«Науково-теоретичні основи художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва»** на основі узагальнення філософської та психолого-педагогічної літератури здійснено поняттєво-термінологічний аналіз дефініцій «організація», «самоорганізація» та «самоорганізація особистості вчителя музичного мистецтва», виявлено сутність феномену художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва; розкрито зміст і структуру вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва.

Систематизація й узагальнення накопиченого науково-теоретичного матеріалу з проблем самоорганізації з позицій синергетики (І. Добронравова, І. Єршова-Бабенко, В. Лутай, Л. Малишко, А. Свідзинський, Я. Цехмістер, В. Цикін, В. Буданов, Т. Григор'єва, В. Данилов, М. Климонтович, О. Князева, С. Курдюмов, Г. Малинецький, І. Пригожин, Г. Рузавін, Г. Хакен, С. Харитонов, С. Хорунжий, Г. Шефер, Е. Янч та ін.) та окремих аспектів теорії самоорганізації з педагогічної точки зору (В. Аршинов, В. Буданов, В. Василькова, В. Виненко, А. Євтодюк, Л. Зоріна, С. Капиця, Є. Князева, С. Курдюмов, В. Лутай, Г. Малинецький, В. Маткін, А. Назаретян, Л. Новикова, Є. Пугачова, М. Таланчук, Д. Трубецькова, С. Шевельова, Ю. Шароніна та ін.) дозволили охарактеризувати самоорганізацію особистості вчителя музичного мистецтва як детермінований базисною потребою особистості процес раціональної організації (планування й упорядкування) власної фахової (музично-педагогічної, художньо-творчої) діяльності, а також як інтегральну характеристику особистості, що ґрунтується на сукупності життєвих і професійних цілей, проявляється в здібностях учителя музичного мистецтва до самоуправління та в усвідомленні цих здібностей як особистісної цінності.

Аналіз наукових праць щодо сутності та структури творчого процесу (Д. Богоявленська, А. Матюшкін, Я. Пономарьов та ін.); основи творчості (Л. Виготський, Ю. Кулюткін, А. Леонтьєв, С. Рубінштейн та ін.); розвиток творчих потенційних можливостей учителя (А. Вербицький, В. Дружинін, В. Ляудіс, Л. Подимова, В. Сластенін, Т. Сулова, Б. Асаф'єв, Л. Баренбойм, Л. Мазель, В. Медушевська, Є. Назайкинський, С. Раппопорт, В. Петрушин, А. Сохор, Б. Теплов та ін.) дали змогу вивести розуміння поняття художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва як процесу, що спричиняється та скеровується цілями самоуправління й саморегулювання фахово значущої роботи за допомогою самостійної, раціональної організації та реалізації художньо-творчої діяльності.

В основу визначення змісту та структурних компонентів вмінь художньо-творчої самоорганізації вчителя музичного мистецтва покладено наукові дослідження С. Котової, О. Ішкова, Н. Дмитриєнко, М. Курнева, Л. Фалєєвої, С. Кулікової, Т. Новаченко, В. Філоненко, Н. Дуднік, В. Виненко, В. Арешонкова, Н. Попової та ін., аналіз яких надав підстави визначити вміння

художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва як комплекс професійно-особистісних дій, заснованих на знаннях, специфіці художньо-творчої діяльності, які виявляються через саморегуляцію та дозволяють ефективно здійснювати професійну (фахову) діяльність.

Поліаспектність змісту досліджуваного поняття зумовила можливість окреслити його багатокомпонентну структуру, у якій виокремлено мотиваційно-цільовий, рефлексивний та особистісний компоненти, що, ґрунтуючись на позиціях взаємозалежності та взаємодії, утворюють складну інтегральну єдність, набуваючи в цій інтеграції нових якостей і специфічних особливостей.

Визначено, що група вмінь, що ввійшла до мотиваційно-цільового компоненту, забезпечує позитивну мотивацію до художньо-творчої самоорганізації в умовах набуття бази знань щодо сутності вмінь художньо-творчої самоорганізації. У межах рефлексивного компоненту виокремлюються вміння, які у своїй основі містять потреби в прогнозуванні, плануванні, аналізі виконуваної художньо-творчої діяльності на основі рефлексивних дій, в управлінні з яскраво вираженою позицією «само», тобто спрямовані на оцінне ставлення до власної художньо-творчої діяльності та внесення необхідних коректив у ході її здійснення. Уміння, що входять до особистісного компоненту, виражаються в індивідуальних для кожного студента практичних діях і характеризують мобілізацію студентами своїх особистісних можливостей, усвідомленість здійснюваних дій, концентрацію активності, що спонукає до самостійності й ініціативності в художньо-творчій діяльності.

Отже, у розділі розкрито сутність феномену організація, самоорганізація та художньо-творча самоорганізація майбутніх учителів музичного мистецтва у філософському та психолого-педагогічному контекстах, з'ясовано зміст і структуру вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки.

У другому розділі **«Методичні основи формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва»** подано обґрунтування методичних основ формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва засобами вокального мистецтва, які змодельовані як система, що побудована на провідних у сфері мистецької освіти підходах – соціокультурному, суб'єктному та технологічному. Система охоплює педагогічні принципи, умови, комплекс методичного забезпечення (етапи, форми, методи роботи) і активізується та розгортається в процесі художньо-творчої діяльності.

На основі систематизації, порівняння та узагальнення наукової інформації в дисертації процес формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва трактовано як спеціально організований процес, умонтований у загальний професійно-фаховий контекст навчання, побудований на взаємопов'язаній діяльності викладача та студентів у межах створених педагогічних умов із надання студентам педагогічної допомоги, підтримки та сприяння розвитку досвіду художньо-творчої

самоорганізації за допомогою формування ціннісних відносин, стійких мотивів, знань і компетенцій у сфері художньо-творчої діяльності (рис. 1).

З'ясовано, що процес формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва доцільно будувати з урахуванням системоутворюючих принципів: інтерактивності та суб'єктності, цілісності та відкритості, структурності, наступності.

Проведений аналіз праць А. Денисенко, Я. Устинової, О. Рабіної, Л. Савви, С. Котової, В. Філоненко, Лі Сіюнь, В. Жигірь та ін., дозволив визначити комплекс педагогічних умов, ефективність яких перевірялася в експериментальній роботі: 1) створення рефлексивного освітнього середовища, що моделює художньо-творчий контекст майбутньої художньо-творчої діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва; 2) суб'єкт-суб'єктні відносини викладача та студента в цільовому середовищі, що сприяють створенню умов для художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва; 3) наповнення змісту фахової підготовки особистісним смислом, що забезпечує можливість набуття студентами досвіду художньо-творчої самоорганізації в процесі навчання; 4) забезпечення інформативного характеру контролю художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва, який підтримує автономність і сприяє розвитку їх суб'єктності.

Визначено три етапи процесу формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва: мотиваційний (усвідомлення майбутніми вчителями музичного мистецтва фахової цінності вмінь художньо-творчої самоорганізації); когнітивний (розвиток когнітивної сфери майбутніх учителів музичного мистецтва, спрямованої на збагачення їх знань щодо нових способів художньо-творчої самоорганізації); фахового самопроекування (розвиток оцінних структур фахової самосвідомості, фахова персоналізація, закріплення нових способів художньо-творчої самоорганізаційної діяльності).

Основними формами навчання було обрано традиційні – лекція, семінар, а з-поміж інноваційних – тренінг, коуч-технологія, воркшоп, майстер-клас. На основі досліджень М. Гапонцевої, В. Гапонцева, В. Федорова в роботі було адаптовано й використано методи, які отримали назву методів художньо-творчої резонансної взаємодії, що спираються на самокерований процес, коли вплив викладача резонансний обраному студентом варіанту розвитку власної художньо-творчої діяльності: автономного пошуку; психологічної підтримки (створення ситуацій отримання позитивного результату); стимулювання студентів до організації свого часу; ситуативний; оцінно-регулятивний; оптимального розв'язання художньо-творчих задач; постійного та регулярного студювання набутих навичок; аналітико-вибірковий; діалогічний, сторітеллінг.

Отже, у розділі обґрунтовано методичні основи, що надає уявлення про мету, наукові підходи, принципи, педагогічні умови, етапи, форми та методи формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки.

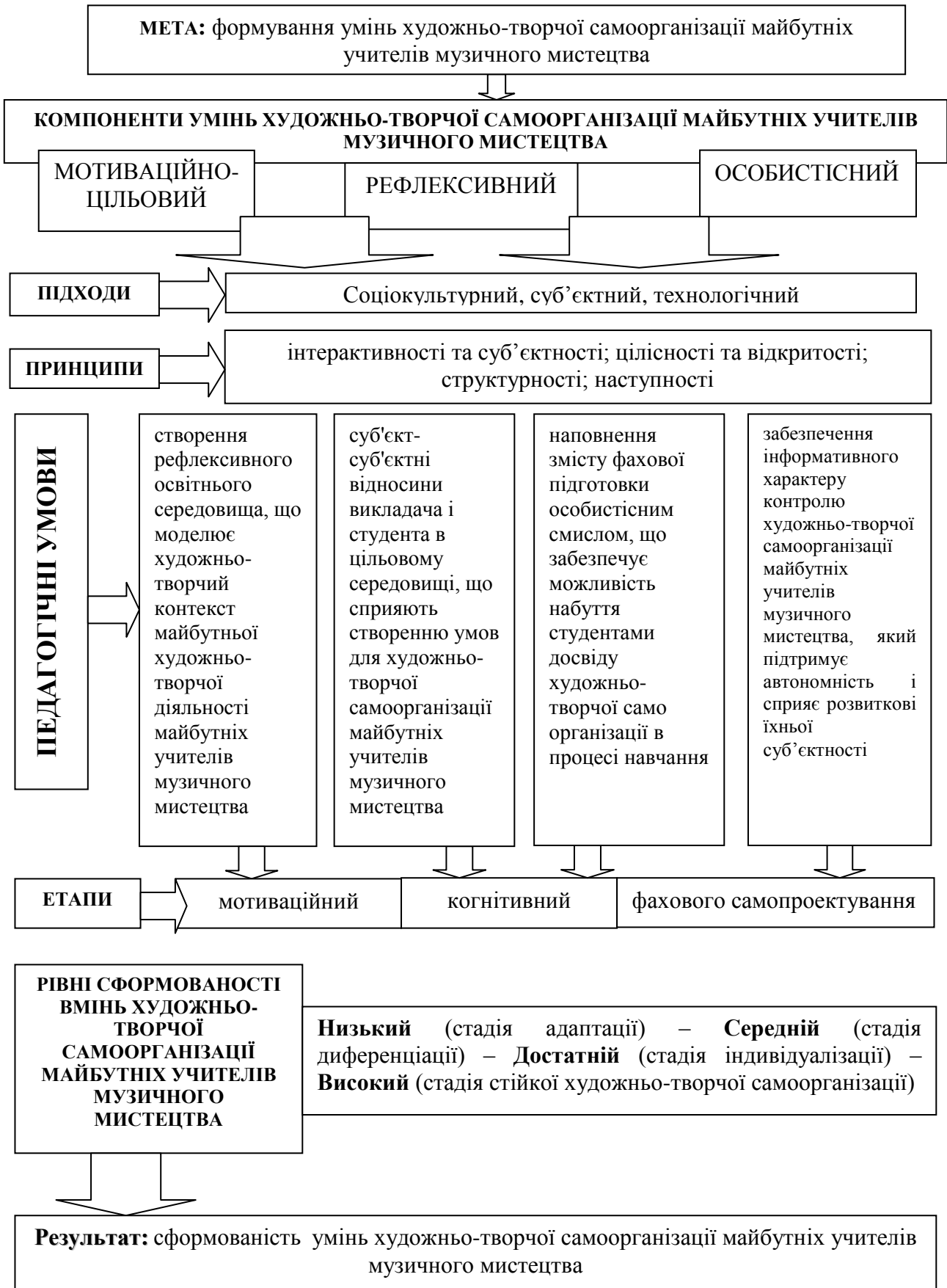

Рис. 1. Методичні основи формування умінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва

У третьому розділі «Дослідно-експериментальна робота з формування умінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва» представлено результати констатувального й формувального експериментів та їх порівняння; визначено критерії, показники та рівні сформованості вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки; наведено статистичні дані щодо підтвердження ефективності запропонованого методичного забезпечення формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва.

На основі узагальнення й систематизації наукових досліджень Н. Дуднік, Лі Сяюнь, О. Малихіна, В. Філоненко, Я. Устинової, А. Кириллової, А. Килівника, О. Ішкова, Н. Попової та ін., а також з урахуванням компонентної структури вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва, було визначено критерії та показники їх діагностування: спонукально-вольовий (показники: позитивне ставлення до опанування уміннями художньо-творчої самоорганізації; мотивація досягнення успіху в художньо-творчій і художньо-педагогічній діяльності); аналітично-діяльнісний (результативний) (показники: планування художньо-творчої самоорганізації; моделювання художньо-творчої діяльності; програмування художньо-творчої діяльності; оцінювання результатів художньо-творчої діяльності); когнітивний (показники: художньо-естетична компетентність; широта знань у галузі музичного виконавства; осмислення музичних творів, які виконуються та прослуховуються; ступінь виявлення якостей творчого, художньо-образного, музичного мислення); суб'єктно-операційний (показники: гнучкість особистісної регуляторики; самостійність художньо-творчої діяльності).

Аналіз отриманих результатів у процесі педагогічного експерименту, розроблені критерії та показники зумовили визначення рівнів сформованості вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва – високого (стадія стійкої художньо-творчої самоорганізації), достатнього (стадія індивідуалізації), середнього (стадія диференціації) та низького (стадія адаптації).

З'ясовано, що студенти, які виявили низький рівень (стадія адаптації), виявляють слабкий інтерес до опанування вміннями художньо-творчої самоорганізації, відсутність прагнення до досягнення успіху в художньо-творчій діяльності; відчують труднощі у плануванні художньо-творчої самоорганізації, не можуть чітко сформулювати найближчі цілі та запрограмувати власні дії відповідно до поставлених художньо-творчих завдань; можуть самостійно виділити причини невдач, помилки та промахи під час виконання художньо-творчих завдань. Самооцінка студентів означеного рівня може бути або заниженою, або завищеною. Знання в галузі музичного виконавства й уміння осмислити музичні твори доволі обмежені; відповіді на питання, як правило, є відтворенням раніше почутого або побаченого; поведінка в запропонованих ситуаціях сконцентрована на наслідуванні, примітивність у демонстрації

художньо-образного музичного мислення; віддають перевагу праці за вказівками та під керівництвом викладачів;

Виявлено, що на середньому рівні (стадія диференціації) спостерігається позитивний поступ щодо опанування вміннями художньо-творчої самоорганізації; проявляються спроби прогнозувати власні результати. Спостерігається посилення потреби в особистісній і художньо-творчій самореалізації; намагання логічно міркувати, робити висновки, спираючись на власний художньо-творчий досвід, прагнення поповнити знання з проблем художньо-творчої самоорганізації; потяг до виконання художньо-творчих завдань, пов'язаних із пошуком цікавої, неординарної інтерпретації, але при цьому студенти не докладають тривалих зусиль, досягають успіху під час виконання не надто важких художньо-творчих завдань, що не вимагають особливих інтелектуальних зусиль.

Аргументовано, що достатній рівень (стадія індивідуалізації) характеризується сформованим усвідомленням у студентів необхідності формування вмінь художньо-творчої самоорганізації, проявом індивідуальної неповторності, яка, у свою чергу, визначається як ступінь розвитку в конкретного студента таких якостей, як рефлексивність, креативність, критичність. Спостерігається достатній рівень прояву самоусвідомлення, адекватної самооцінки. Цей рівень відображує актуалізацію здатності студентів до самостійної постановки й вирішення художньо-творчих завдань, сформованість здатності до моделювання художньо-творчої діяльності, прагнення до пошуку особистого почерку, авторства у створенні власної інтерпретації музичних творів, стійкими навичками художньо-творчої самоорганізації та самоврядування.

З'ясовано, що студенти високого рівня (стадія стійкої художньо-творчої самоорганізації) характеризуються сформованим самоусвідомленням, адекватною самооцінкою, високим рівнем художньо-творчої самоорганізації та самоврядування. Сформованість умінь художньо-творчої самоорганізації характеризується тим, що студенти здійснюють необхідну корекцію, самоаналіз художньо-творчих досягнень, керують процесом пошуку рішення художньо-творчих завдань. Студенти прагнуть продемонструвати власну позицію, для переконливості своїх висновків наводять факти з власної практики. Студенти вміють планувати свою художньо-творчу діяльність, створювати програми дій, прогнозувати результати самостійної художньо-творчої діяльності.

У процесі констатувального етапу педагогічного експерименту застосовано методи інтерв'ювання, анкетування, педагогічного спостереження, ціннісного аналізу, художньо-творчих завдань, оціночні бланки, опитування («Стиль саморегуляції поведінки» В. Моросанової, Р. Сагієва). Узагальнення результатів вивчення стану сформованості вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва на констатувальному етапі дослідження показало, що 16,0 % студентів мають низький рівень сформованості вмінь художньо-творчої самоорганізації, 27,7 % респондентів продемонстрували середній рівень, 39,5 % студентів мали достатній рівень, високий рівень діагностовано в 16,8 %

респондентів. Методом формувального експерименту перевірено ефективність запропонованого методичного забезпечення процесу формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва.

На мотиваційному етапі здійснено вплив на елементи мотиваційно-цільового компоненту вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва. Особлива увага приділялась усвідомленню майбутніми вчителями музичного мистецтва фахової цінності вмінь художньо-творчої самоорганізації. Застосовано педагогічну умову створення рефлексивного освітнього середовища, що моделює художньо-творчий контекст майбутньої художньо-творчої діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва. Домінуючим був принцип інтерактивності та суб'єктності. Визначено, що дієвими були методи спроб і помилок; автономного пошуку; психологічної підтримки; стимулювання студентів до організації свого часу.

На когнітивному етапі забезпечено вплив на елементи рефлексивного компоненту вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва. Визначальна роль відводилася формуванню цілісної системи знань художньо-творчої самоорганізації, заснованої на розумінні різноманіття й багатоваріантності шляхів проявів і протікання художньо-творчої діяльності, розвиток когнітивної сфери майбутніх учителів музичного мистецтва, спрямованої на збагачення їх знань щодо нових способів художньо-творчої самоорганізації. Застосовано такі педагогічні умови, як: суб'єкт-суб'єктні відносини викладача та студента в цільовому середовищі, що сприяють створенню умов для художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва; наповнення змісту фахової підготовки особистісним смислом, що забезпечує можливість набуття студентами досвіду художньо-творчої самоорганізації в процесі навчання. Провідним був принцип цілісності та відкритості. Закцентовано на впровадженні ситуативного методу, методу організованих стратегій; оцінно-регулятивного; позитивної та критичної рефлексії; естетичної емпатії.

На етапі фахового самопроектування здійснено вплив на елементи особистісного компоненту вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва з упровадженням педагогічної умови забезпечення інформативного характеру контролю художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва, який підтримує автономність і сприяє розвитку їх суб'єктності. На цьому етапі обрано принципи структурності; наступності. Серед методів – метод оптимального розв'язання задач художньо-творчої самоорганізації; постійного та регулярного студіювання набутих умінь художньо-творчої самоорганізації; аналітико-вибірковий; діалогічний, сторітеллінг.

Перевірка результативності проведеної дослідно-експериментальної роботи здійснювалася на основі порівняльного аналізу рівнів сформованості вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва контрольної та експериментальної груп. Аналіз отриманих даних засвідчив, що в експериментальній групі відбулися позитивні зміни рівнів

сформованості вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва за всіма критеріями, а отже запропоноване методичне забезпечення дієвим. В експериментальній групі відмічено зменшення кількості студентів із низьким рівнем сформованості вмінь художньо-творчої самоорганізації за рахунок збільшення групи студентів із достатнім та високим рівнем сформованості описаного феномену. Перевірка рівнів сформованості умінь художньо-творчої самоорганізації студентів у контрольній групі не продемонструвала виражених змін, хоча незначні відсоткові коливання відмічено на низькому та середньому рівнях.

Динаміку рівнів сформованості вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва до та після експерименту представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка рівнів сформованості вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва до та після експерименту

Рівень сформованості	Група	На початку експерименту		В кінці експерименту		Динаміка у %
		К-сть осіб	%	К-сть осіб	%	
Низький (стадія адаптації)	ЕГ	7	15,9	2	4,4	- 11,5
	КГ	8	16,8	5	10,6	- 6,2
Середній (стадія диференціації)	ЕГ	13	28,0	6	13,0	- 15,0
	КГ	12	26,4	15	31,9	+ 5,5
Достатній (стадія індивідуалізації)	ЕГ	19	40,5	23	50,0	+ 9,5
	КГ	18	39,3	20	42,6	+ 3,3
Високий (стадія стійкої художньо-творчої самоорганізації)	ЕГ	7	15,6	15	32,6	+ 17,0
	КГ	9	17,5	7	14,9	- 2,6

Наукова достовірність результатів експериментального дослідження дістала підтвердження за допомогою статистичного критерію однорідності χ^2 («хі-квадрат»).

Отже, перевірка отриманих результатів підтвердила ефективність розроблених методичних основ формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки.

Таким чином, проведена дослідно-експериментальна робота щодо формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки дозволила визначити критерії, показники й рівні сформованості зазначеного утворення та схарактеризувати перебіг його формування в процесі застосування експериментального методичного забезпечення фахової підготовки студентів.

У дисертаційній роботі представлено теоретичне обґрунтування та нове експериментально перевірене вирішення проблеми формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки. Отримані результати проведеного дослідження та вирішення поставлених завдань дали підстави дійти таких **висновків**:

1. Виявлено сутність феномену самоорганізації та художньо-творчої самоорганізації у філософському та психолого-педагогічному контекстах. Самоорганізацію особистості вчителя музичного мистецтва інтерпретовано як детермінований базисною потребою особистості процес раціональної організації (планування й упорядкування) власної фахової (музично-педагогічної, художньо-творчої) діяльності, а також як інтегральну характеристику особистості, що ґрунтується на сукупності життєвих і професійних цілей, проявляється в здібностях учителя музичного мистецтва до самоуправління та в усвідомленні цих здібностей як особистісної цінності. Доведено, що художньо-творча самоорганізація майбутніх учителів музичного мистецтва, як упорядкована свідомо діяльність, спрямована на цілепокладання, планування, раціональну організацію часу, а також самоконтроль, самоаналіз та самокорекцію дій і поведінки, що забезпечує майбутнім учителям музичного мистецтва ритмічність і послідовність в опануванні фаховими компетенціями, є чинником продуктивності, оптимальності й успішності фахової діяльності. Художньо-творчу самоорганізацію майбутніх учителів музичного мистецтва подано як процес, що спричиняється та скеровується цілями самоуправління й саморегулювання фахово значущої роботи за допомогою самостійної, раціональної організації та реалізації художньо-творчої діяльності.

2. Розкрито зміст і структуру вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва. Визначення вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва інтерпретовано як комплекс професійно-особистісних дій, заснованих на знаннях, специфіці художньо-творчої діяльності, які виявляються через саморегуляцію та дозволяють ефективно здійснювати фахову діяльність. Доведено, що структуру вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва складають три компоненти: мотиваційно-цільовий, рефлексивний і особистісний.

3. Теоретично обґрунтовано та розроблено методичне забезпечення формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки. Зазначено, що методичне забезпечення формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва доцільно будувати на соціокультурному, суб'єктному та технологічному підходах, які детермінують системоутворюючі принципи (інтерактивності та суб'єктності, цілісності та відкритості, структурності, наступності) та комплекс педагогічних умов: створення рефлексивного освітнього середовища, що моделює художньо-творчий контекст майбутньої художньо-творчої діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва; суб'єкт-суб'єктні відносини викладача та студента в цільовому середовищі, що сприяють створенню умов для художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва; наповнення змісту фахової підготовки особистісним смислом, що забезпечує можливість набуття студентами досвіду художньо-творчої самоорганізації в процесі навчання; забезпечення інформативного характеру контролю художньо-творчої

самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва, який підтримує автономність і сприяє розвитку їхньої суб'єктності.

Визначено етапи формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва: мотиваційний (усвідомлення майбутніми вчителями музичного мистецтва фахової цінності вмінь художньо-творчої самоорганізації); когнітивний (розвиток когнітивної сфери майбутніх учителів музичного мистецтва, спрямованої на збагачення знань щодо нових способів художньо-творчої самоорганізації); фахового самопроекування (розвиток оцінних структур фахової самосвідомості, фахова персоналізація, закріплення нових способів художньо-творчої самоорганізаційної діяльності).

Запропоновано основні форми навчання – лекція, семінар (традиційні), тренінг, коуч-технологія, воркшоп, майстер-клас (інноваційні). Виділено резонансні методи формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва: автономного пошуку; психологічної підтримки (створення ситуацій отримання позитивного результату); стимулювання студентів до організації свого часу; ситуативний; оцінно-регулятивний; оптимального розв'язання художньо-творчих задач; постійного та регулярного студіювання набутих навичок; аналітико-вибірковий; діалогічний, сторітеллінг.

4. Окреслено критерії та показники сформованості вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва: спонукально-вольовий (оцінювалась умотивованість, позитивне ставлення студентів до опанування вміннями художньо-творчої самоорганізації, спрямованість на успіх у художньо-творчій та художньо-педагогічній діяльності, наявність ціннісних переконань і орієнтирів тощо); аналітично-діяльнісний (результативний) (перевірялася здатність студентів щодо оцінювання результатів власної художньо-творчої самоорганізації, їх готовності до подальшої самоактуалізації, а також організації художньо-творчої діяльності щодо реалізації поставленої мети); особистісний (діагностувалася самостійність і якість володіння вміннями художньо-творчої самоорганізації).

Відповідно до критеріїв та показників було встановлено рівні сформованості вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва, а саме: низький (стадія адаптації); середній (стадія диференціації); достатній (стадія індивідуалізації); високий (стадія стійкої художньо-творчої самоорганізації).

5. Експериментально перевірено ефективність запропонованих методичних основ формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва, що підтверджується статистичною відмінністю в показниках діагностувальних зрізів. З'ясовано, що в експериментальній групі показники низького рівня сформованості знизилися на 11,5 % (з 15,9 % на початку до 4,4 % у кінці експерименту), кількість студентів із середнім рівнем знизилася на 15,0 % (з 28,0 % до 13,0 %), показники достатнього рівня зросли на 9,5 % (50,0 % після формувального експерименту порівняно із 40,5 % до його початку), студентів із високим рівнем стало більше на 17,0 % (кількість збільшилася з 15,6 % до 32,6 %). У контрольній групі відмічено такі зрушення: кількість

студентів із низьким рівнем сформованості вмінь художньо-творчої самоорганізації знизилась на 6,2 % (з 16,8 % до 10,6 %), студентів із середнім рівнем стало більше на 5,5 % (з 26,4 % до 31,9 %), показники достатнього рівня зросли на 3,3 % (з 39,3 % до 42,6 %), кількість студентів із високим рівнем зменшилася на 2,6 % (із 17,5 % на початку експерименту до 14,9 % в кінці). Наукова достовірність результатів експериментального дослідження дістала підтвердження за допомогою t- критерію Стьюдента, що дозволив зафіксувати відмінності між даними експериментальної та контрольної груп. Отримані під час формування роботи результати засвідчили доцільність впровадження методичних основ формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки. Подальших наукових розвідок потребують проблеми вдосконалення навчально-методичного забезпечення процесу формування вмінь художньо-творчої самоорганізації студентів у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін; перспективними є дослідження, пов'язані з побудовою класифікації методів формування вмінь художньо-творчої самоорганізації студентів.

Основні наукові результати дослідження висвітлено в таких працях автора

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Хань, Юйцень (2016). Зміст та структура умінь художньо-творчої самоорганізації вчителя музичного мистецтва. *Проблеми підготовки сучасного вчителя: зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*, 14, 122–129.

2. Хань, Юйцень (2016). Художньо-освітній простір як чинник художньо-творчої самоорганізації майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Наукові записки Ніжинського держ. університету імені Миколи Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки»*, 3, 112–116.

3. Хань, Юйцень (2016). Самоорганізація вчителя музичного мистецтва: науково-теоретичний аналіз проблеми. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти: збірник наукових праць*, 21 (26), 7–12.

4. Хань, Юйцень (2017). Організаційні засади формування умінь художньо-творчої самоорганізації вчителя музичного мистецтва. *Наукові записки КДПУ. Серія: Педагогічні науки*, 155, 229–233.

Стаття у науковому зарубіжному виданні

5. Хань, Юйцень (2019). Формы и методы формирования умений художественно-творческой самоорганизации учителя музыкального искусства. *Модернизация исторического сознания как ведущий вектор художественного образования в глобальном мире*. 145-152.

Праці апробаційного характеру

6. Хань, Юйцень (2019). *Форми педагогічної роботи зі студентами-вокалістами з формування їхніх умінь художньо-творчої самоорганізації. Регіональні культурні, мистецькі та освітні практики: Матеріали VI Міжнародної електронної науково-практичної конференції*, 198–201.

7. Хань, Юйцень (2019). *Діагностика мотивації майбутніх учителів музичного мистецтва до оволодіння уміннями художньо-творчої самоорганізації. Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції*, 129–133.

8. Хань, Юйцень (2019). *Деякі аспекти методичного забезпечення ефективного формування умінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва. Європейський університет: імідж, мобільність та соціальні перспективи: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції для студентів і молодих учених*, 65–70.

АНОТАЦІЇ

Хань Юйцень. Формування умінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. – Суми, 2019.

Дисертаційна робота є комплексним дослідженням проблеми формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки. Розкрито сутність поняття самоорганізації та художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва у філософському і психолого-педагогічному контекстах. З'ясовано зміст і структуру вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва. Обґрунтовано методичні основи формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки. Окреслено критерії та показники оцінювання рівнів сформованості вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки. Експериментально перевірено ефективність методичних основ формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки.

Ключові слова: формування, самоорганізація, художньо-творча самоорганізація, уміння, майбутні учителі музичного мистецтва, процес фахової підготовки, уміння художньо-творчої самоорганізації, уміння художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва.

Хань Юйцень. Формирование умений художественно-творческой самоорганизации будущих учителей музыкального искусства в процессе профессиональной подготовки. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. – Сумской государственный педагогический университет имени А. С. Макаренко. – Сумы, 2019.

Диссертационная работа является комплексным исследованием проблемы формирования умений художественно-творческой самоорганизации будущих учителей музыкального искусства в процессе профессиональной подготовки. Раскрыта сущность понятия самоорганизации и художественно-творческой самоорганизации будущих учителей музыкального искусства в философском и психолого-педагогическом контекстах. Выявлены содержание и структура умений художественно-творческой самоорганизации будущих учителей музыкального искусства. Обоснованы методические основы формирования умений художественно-творческой самоорганизации будущих учителей музыкального искусства в процессе профессиональной подготовки. Очерчены критерии и показатели оценки уровней сформированности умений художественно-творческой самоорганизации будущих учителей музыкального искусства в процессе профессиональной подготовки. Экспериментально проверена эффективность методических основ формирования умений художественно-творческой самоорганизации будущих учителей музыкального искусства в процессе профессиональной подготовки.

Ключевые слова: формирование, самоорганизация, художественно-творческая самоорганизация, умения, будущие учителя музыкального искусства, процесс профессиональной подготовки, умения художественно-творческой самоорганизации, умения художественно-творческой самоорганизации будущих учителей музыкального искусства.

Han Yucen. Formation of skills of artistic-creative self-organization of future musical art teachers in the process of professional training. – On the rights of manuscript.

Thesis for Candidate of Pedagogical Sciences degree in specialty 13.00.02 – theory and methods of musical education. – Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko. – Sumy, 2019.

It has been established that self-organization of the personality of the musical art teacher is determined by the basic necessity of the individual process, built on the purposeful, active embodiment of its essential forces, which is ensured by its orderly-planned activity and is caused by compliance with the laws of spiritual, mental and physical existence of man.

It is revealed that self-organization of artistic-creative activity of the future musical art teacher is a complex phenomenological entity that is caused and directed by the goals of self-management and self-regulation of its own professionally

meaningful work with the help of independent, rational organization and implementation of this activity.

The essence of the skills of artistic-creative self-organization of the future musical art teacher is substantiated as readiness of the student for theoretical and practical organization and implementation of his/her artistic-creative activity with a high level of quality and significant quantitative results on the basis of the acquired knowledge and experience.

It is found out that skills of artistic-creative self-organization of the musical art teacher should be considered as a complex of professional-personal actions based on knowledge, specificity of artistic-creative activity, which are manifested through self-regulation and allow to carry out professional activity effectively.

The multi-component structure of skills of artistic-creative self-organization of the musical art teacher is theoretically grounded, in which the motivational-target, reflexive and personal component units are singled out.

The methodological basis for forming the skills of artistic-creative self-organization of the musical art teacher by means of vocal art is modeled as a system built on the approaches that are leading in the field of artistic education – sociocultural, subjective and technological. The system covers the principles (interactivity and subjectivity, integrity and openness, structure, continuity); pedagogical conditions (creation of a reflexive learning environment that simulates artistic-creative context of the future artistic-creative activity of future musical art teachers; subject-subject relations of the teacher and student in the target environment, which contribute to creation of conditions for artistic-creative self-organization of future musical art teachers; filling content of professional training with a personal meaning that provides students with the opportunity to gain experience of artistic-creative self-organization in the learning process; ensuring the informative nature of control over artistic-creative self-organization of future music teachers, which supports their autonomy and promotes their subjectivity).

Three stages of the process of forming future musical art teachers' artistic-creative self-organization skills are outlined: motivational; cognitive; professional self-design.

Traditional lectures, seminars were chosen as the main forms of training, and among innovations – training, coaching technology, workshops.

The resonance methods of formation of skills of artistic-creative self-organization of the future musical art teacher are emphasized: autonomous search; psychological support (creation of situations for obtaining a positive result); stimulating students to organize their time; situational; evaluative and regulatory; optimal solution of artistic-creative tasks; continuous and regular learning of acquired skills; analytical-selective; dialogic.

Key words: formation, self-organization, artistic-creative self-organization, skills, future musical art teachers, process of professional training, skills of artistic-creative self-organization, skills of artistic-creative self-organization of the future musical art teacher.

Підписано до друку 12.09.2019 р. Формат 60X90/16. Гарн. News Times.
Друк ризогр. Папір офсет. Умовн. друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим.

Надруковано в редакційно-видавничому відділі
СумДПУ імені А. С. Макаренка

40002, м. Суми, вул. Роменська, 87.